

Basisleerlijn Oriëntatie op Ruimte

Kerdoel 15: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid worden/werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

- 15.1. Wonen en recreatie
- 15.2. Infrastructuur
- 15.3. Werkgelegenheid en productie (economie)
- 15.4. Cultuur en bevolkingsgroepen

Kerdoel 16: Kinderen leren over de maatregelen die in Nederland genomen worden/werden om bewoning van door water bedreigde gebieden mogelijk te maken.

- 16.1. Nederland waterland

Kerdoel 17: De leerling leren over de mondiale ruimtelijke spreiding van bevolkingsconcentraties en godsdiensten, van klimaten, energiebronnen en van natuurlandschappen zoals vulkanen, woestijnen, tropische regenwouden, hooggebergten en rivieren.

- 17.1. Natuurlandschap
- 17.2. Geologie en bodem
- 17.3. Klimaat

Kerdoel 18: De leerlingen leren omgaan met kaart en atlas, beheersen de basistopografie van Nederland, Europa en de rest van de wereld en ontwikkelen een eigentijds geografisch wereldbeeld.

- 18.1. Topografie
- 18.2. Kaartvaardigheden

Niveau	1	2	3	4
15.1. Wonen en recreatie	Benoemt verschillende ruimtes in een huis (keuken, woonkamer, slaapkamer)	Benoemt de functie van verschillende ruimtes in huis	Benoemt verschillen en overeenkomsten tussen verschillende woningtypen (flat, rijtjeshuis, vrijstaand huis) Benoemt verschillen tussen een stad en een dorp	Benoemt verschillen tussen woningtypen op de wereld (sloppenwoning, iglo) Benoemt voorbeelden van vrijetijdsbesteding in Nederland
	5	6	7	8
	Benoemt voorzieningen op straat die nodig zijn in een woonwijk (verlichting, parkeerplekken, voetpad) Benoemt redenen waarom mensen van een dorp naar een stad verhuizen en andersom Benoemt enkele bezienswaardigheden en recreatiemogelijkheden in de eigen regio	Benoemt onderdelen van een stad (centrum, buitenwijken, stadsrand) Benoemt een strategische ligging van winkels (in wijk waar veel mensen wonen, met parkeergelegenheid) Vertelt op welke plekken in Nederland relatief veel mensen wonen en waarom daar veel mensen wonen (Randstad, veel werkgelegenheid) Benoemt enkele belangrijke bezienswaardigheden in Nederland (Rijksmuseum, Madurodam)	Benoemt verschillen in opbouw tussen buitenlandse steden en steden in Nederland (krottenwijken, genummerde straatnamen) Vertelt waarom op sommige plekken op de wereld veel of juist weinig mensen wonen (veel werkgelegenheid, lastig klimaat) Benoemt enkele bezienswaardigheden in Europa (Eiffeltoren, Berlijnse muur)	Vertelt wat een metropool is Vertelt wat het groene hart is Benoemt basisbehoeften van de mens en hoe de beschikbaarheid per land verschilt (voedsel, woning, kleding, gezondheidsvoorzieningen) Benoemt problemen van gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid (huisvestiging, vervuiling) Benoemt enkele bezienswaardigheden in de wereld (Nigeria-watervallen, Chinese muur)

Niveau	1	2	3	4
15.2. Infrastructuur	Noemt verschillende manieren om ergens naar toe te gaan (met de auto, te voet)	Vertelt welke manier handig is om ergens naar toe te gaan (lange afstand met de auto, lopend naar de winkel)	Noemt verschillende vormen van openbaar vervoer (trein, bus, tram)	Noemt het verschil tussen openbaar vervoer en privé-vervoer
	5 Noemt verschillende soorten wegen (spoorwegen, waterwegen, autowegen) Benoemt manieren om water te overbruggen (brug, tunnel, veerpont)	6 Vertelt over actuele problemen in Nederland met het vervoer (fileprobleem, geluidshinder van vliegverkeer, niet op tijd rijden van treinen)	7 Benoemt waarom steden vaak aan een grote rivier liggen Benoemt op welke wijze afstanden binnen Europa steeds makkelijker te overbruggen zijn Benoemt oplossingen voor het fileprobleem (openbaar vervoer, carpoolen)	8 Benoemt nadelen van vliegverkeer Legt uit waarom Rotterdam als 'poort van Europa' dient

Niveau			3	4
15.3. Economie (werkgelegenheid en productie)			<p>Benoemt beroepen waarmee mensen in Nederland geld kunnen verdienen</p> <p>Benoemt verschillende soorten winkels</p> <p>Benoemt dat mensen geld nodig hebben om te leven</p>	<p>Benoemt verschillende beroepen binnen één bedrijf (verkoper, vakkenvuller, directeur)</p> <p>Benoemt beroepen die niet in Nederland maar wel in het buitenland voorkomen (theeplukkers, straatventers)</p> <p>Benoemt dat er verschillen bestaan in hoeveel mensen verdienen</p>
	5	6	7	8
	<p>Vertelt dat in een fabriek grondstoffen worden verwerkt tot een product en noemt voorbeelden (suikerklontjes, kaas)</p> <p>Benoemt dat alle producten en diensten betaald moeten worden (melk kopen in winkel, winkel betaalt fabriek, fabriek betaalt boer)</p>	<p>Noemt landen met grote verschillen tussen arm en rijk</p> <p>Benoemt consequenties van kinderarbeid (kinderen minder naar school, wel geld voor het gezin)</p> <p>Benoemt sectoren die een land geld op kunnen leveren (mijnbouw, landbouw, industrie)</p> <p>Benoemt dat landen producten en grondstoffen bij elkaar afnemen (olie, exotisch fruit)</p> <p>Benoemt bekende muntsoorten</p>	<p>Legt uit waarom sommige producten in lagelonenlanden worden gemaakt</p> <p>Benoemt verschillen in voorzieningen voor werklozen tussen landen (uitkering, leven in armoede)</p> <p>Vertelt in welke landen je met de euro kan betalen</p> <p>Benoemt beroepen met een grotere en met een minder grote kans op werkloosheid</p>	<p>Vertelt wat een multinational is en noemt voorbeelden</p> <p>Benoemt kenmerken die bijdragen aan de welvaart in een land (bloeiende industrie, goede infrastructuur, grondstoffen aanwezig)</p> <p>Noemt kernactiviteiten van enkele landen (Duitsland met industrie, VS met landbouw)</p>

Niveau			3	4
15.4. Cultuur en bevolkingsgroepen			Benoemt verschillen tussen voorwerpen waarmee kinderen in Nederland en kinderen in de Derde Wereld spelen	Vertelt over enkele gebruiken van klasgenoten uit een andere cultuur Benoemt globaal de bevolkingssamenstelling van de eigen buurt (kinderen en bejaarden, familie uit Suriname)
	5	6	7	8
	Vertelt waarom het lastig kan zijn om in een ander land te leven (taal niet spreken, andere gewoontes) Benoemt het verschil tussen immigranten en emigranten	Vertelt dat integratie van twee kanten moet komen (nieuwkomers moeten een taal cursus doen, moslims mogen moskee's in Nederland bouwen) Noemt Nederlandse gewoontes die buitenlanders vreemd vinden en andersom	Benoemt verschillende motieven van vluchtelingen om te vluchten (politiek, economisch) Benoemt bij een land cultuurverschillen waardoor de leerling het lastig zou vinden om in dat land te wonen (vrouw mag niet werken)	Vertelt hoofdkenmerken van het Nederlandse immigratiebeleid (inburgeringscursus) Vertelt waarom EU-landen aantrekkelijk zijn voor migranten Vertelt over verschillen tussen migratie binnen en buiten Europa (open grenzen binnen EU)

Niveau			3	4
16.1. Nederland waterland			<p>Benoemt verschillende plaatsen waar water voorkomt (zee, meer, rivier, kanaal, uit de kraan)</p> <p>Benoemt functies van water (vocht voor het lichaam, hygiëne, recreatie)</p>	<p>Vertelt dat Nederland een waterrijk land is</p> <p>Benoemt het verschil tussen zout en zoet water (dieren die er in leven, plaatsen waar het voorkomt)</p> <p>Benoemt het belang van schoon water (geen ziektes verspreiden)</p>
	5	6	7	8
	<p>Benoemt de functie van (water)molens</p> <p>Benoemt de waterkringloop (verdampen, wolken, neerslag)</p> <p>Benoemt het nut van riolering (kan ziektes voorkomen)</p>	<p>Vertelt hoe duinen worden bedreigd</p> <p>Benoemt beschermingsmechanismen tegen overstromingen (duinen, dijken, waterkering, terpen)</p> <p>Benoemt de functie van sluizen (verschil in zeespiegel overbruggen)</p> <p>Benoemt het verschil tussen eb en vloed</p> <p>Benoemt dat rivieren richting de zee stromen</p> <p>Vertelt hoe water wordt gezuiverd</p>	<p>Benoemt waar en waarom in Nederland polders zijn aangelegd</p> <p>Vertelt hoe water in de Nederlandse geschiedenis een belangrijke rol heeft gespeeld bij de verdediging (waterlinie)</p> <p>Benoemt het verschil tussen een kanaal en een rivier (kanaal is aangelegd)</p>	<p>Vertelt wat het Deltaplan inhoudt</p> <p>Benoemt dat het Deltaplan invloed heeft op het zoete en zoute water</p> <p>Benoemt de functie van waterschappen (waterkwantiteit, waterkwaliteit en waterkering regelen)</p>

17.1. Natuurlandschap				4
				Benoemt het verschil tussen een meer en een zee Benoemt de inrichtingselementen uit de natuur: water, land en lucht
	5	6	7	8
Benoemt kenmerken van het Nederlandse landschap (duinen, water, heuvels, weiden)	Benoemt verschillen tussen Nederlandse landschappen (op grasland leven koeien, in bos groeien eikenbomen) Noemt kenmerken (klimaat, planten, dieren) van een woestijn	Benoemt functies van landschappen (bos zorgt voor houtproductie, recreatie, zuurstofproductie, woonplaats van dieren) Benoemt kenmerken (klimaat, planten en dieren) van tropische regenwouden	Benoemt kenmerken (klimaat, planten en dieren) van een savanne, steppe en tundra	

17.2. Geologie en bodem				
	5	6	7	8
	<p>Benoemt eigenschappen van de grondstof zand (water doorlaten, begroeiing)</p> <p>Benoemt verschillende vormen van reliëf; bergen, duinen, heuvels</p>	<p>Benoemt eigenschappen van de grondsoorten zand, klei en veen (water doorlaten, begroeiing) en waar deze ongeveer in Nederland voorkomen</p> <p>Benoemt hoe een eiland en duinen ontstaan (door de stroming van het water en de kracht van de wind)</p> <p>Benoemt wat een schiereiland is</p>	<p>Benoemt dat de werelddelen als een puzzel in elkaar passen</p> <p>Benoemt fossiele grondstoffen (turf, kalksteen, zand, grind, aardgas, olie, kolen en zout) en hun toepassingen</p>	<p>Benoemt dat de aarde bestaat uit platen en schollen</p> <p>Benoemt hoe bergen ontstaan (schollen tegen elkaar schuiven)</p> <p>Vertelt hoe vulkanen en aardbevingen ontstaan</p> <p>Benoemt wat een epicentrum is en waar deze voorkomen</p> <p>Benoemt wat verwering en erosie is en noemt maatregelen om dit te voorkomen</p> <p>Benoemt sociale en fysische gevolgen van natuurrampen zoals een vulkaan of aardbeving</p>

Niveau			3	4
17.3. Klimaat			Vertelt dat in andere landen het weer anders is dan in Nederland	Geeft verschillen aan tussen klimaten en de invloed op activiteiten (warm land kan je zonnen, koud land kan je skiën)
	5	6	7	8
	Benoemt dat het landschap afhankelijk is van het klimaat (in tropisch klimaat groeien cactussen, in poolklimaat leven ijsberen) Benoemt dat klimaat het weer over een langere periode op een bepaalde plaats is	Benoemt verschillen tussen een landklimaat en een zeeklimaat (landklimaat heeft extremere temperaturen)	Benoemt kenmerken van verschillende klimaattypen (tropisch, gematigd, land-, pool- en droog klimaat)	Benoemt oorzaken en gevolgen van de klimaatveranderingen op de wereld (broeikaseffect, extremere temperaturen)

Niveau				
18.1. Topografie				
	5	6	7	8
	Benoemt en wijst de provincies en hoofdsteden van Nederland aan	Benoemt en wijst grote plaatsen in Nederland aan Benoemt en wijst rivieren in Nederland aan Benoemt en wijst de Waddeneilanden aan	Benoemt en wijst de landen en hoofdsteden van Europa aan Benoemt en wijst rivieren in Europa aan Benoemt en wijst de werelddelen aan	Benoemt en wijst landen in andere werelddelen aan Benoemt en wijst grote steden in de wereld aan Benoemt en wijst zeeën en oceanen aan Benoemt en wijst eilandengroepen aan

Niveau			3	4
18.2. Kaartvaardigheden			<p>Herkent eenvoudige voorwerpen (tafel, stoel) op een plattegrond</p> <p>Maakt een plattegrond van de eigen klas</p> <p>Vindt in een doolhof de kortste route</p> <p>Volgt een route op een plattegrond op bekend terrein (school, buurt)</p>	<p>Vertelt dat een globe de aarde in het klein is</p> <p>Weet dat de schaal van een plattegrond kan verschillen (wereldkaart versus kaart van de woonplaats)</p> <p>Maakt een plattegrond van de eigen omgeving (school, buurt)</p>
	5	6	7	8
	<p>Leest een legenda van een kaart</p> <p>Kent de vier richtingen van de windroos</p> <p>Zoekt een plaats op in de atlas met behulp van de index</p> <p>Ziet overeenkomsten tussen twee verschillende kaarten van hetzelfde gebied of land</p> <p>Wijst bij het zien van een foto op een plattegrond van de ruimte aan waar de fotograaf stond</p>	<p>Zoekt een plaats op een plattegrond aan de hand van een vakkenstelsel</p> <p>Ziet overeenkomsten tussen een plattegrond en een loodrechte tekening</p> <p>Wijst op een kaart de natuurgebieden en autowegen aan</p> <p>Vindt op de kaart van de eigen woonplaats de weg</p>	<p>Leest kaarten met lucht- en watertemperaturen en met hoogteaanduidingen</p> <p>Vindt een route naar een aangewezen plaats op een plattegrond</p> <p>Meet/schat de afstand tussen steden op een landkaart</p> <p>Bepaalt met de routeplanner de kortste/snelste route tussen twee adressen</p>	<p>Leest kaarten met demografische gegevens (bevolkingsdichtheid, werkgelegenheid)</p> <p>Vindt de kortste route naar een aangewezen plaats op een plattegrond</p> <p>Gebruikt het internet om bestemmingen te vinden (map 24, google-earth)</p> <p>Vindt een route met een elektronische kaart (tomtom, routenet)</p> <p>Vindt op een kaart met een bus- of metronet de juiste route</p>